

MgA. ANA BRATELJEVIĆ

VÝZNAMNÍ HARFISTÉ 20. STOLETÍ

Disertační práce, Praha 2016, počítačový svazaný tisk
Oponentský posudek

V disertační práci věnuje Ana Brateljević svou pozornost šesti nejvýznamnějším osobnostem harfového umění 20. století. Porovnává jejich význam pro oblast interpretačního umění, literatury, pedagogického vlivu i metodických zásad. Práce je uvedena stručným popisem vývoje harfy od 20. století, kdy se nástroj stále modernizoval a začal se častěji objevovat na koncertních pódiiích jak v sólové, tak komorní a orchestrální hře.

První pozornost věnuje autorka Marcelu Tournierovi, pedagogovi a významnému hudebnímu skladateli, který obohatil harfovou literaturu mnohými díly. Autorka sama řadu z nich nastudovala a uvedla.

V důkladném rozboru se věnuje Sonatině op.30, která je nejčastěji zařazována do repertoáru harfistek a často i do programu skladeb harfových soutěží. Ana Brateljević uvádí řadu notových příkladů, zasvěceně upozorňuje na všechna technická úskalí. Porovnává pojetí provedení dvou harfistek (Elizabeth Fontan-Binoche a Jany Bouškové) a sleduje rozdíl v interpretaci. To je ovšem samozřejmé, každý umělec musí projevit svou osobnost svým vlastním výrazem, svým pochopením díla přesvědčit posluchače.

Velmi oceňuji, že Ana Brateljević vyhledala kontakty s přímými aktéry všech šesti vybraných harfistů. Právě Elizabeth Fontan-Binoche, Francouzka, studentka M.Tourniera, vypráví velmi zajímavě o způsobu vyučování a vlivu profesora na žáky. Jeho nároky na výsledky byly přísné, důsledné na technickou přípravu, prstová cvičení a tónovou dokonalost. Pečlivě hlídal postavení rukou hned v začátcích, věděl, že chyby a zlozvyky by se později špatně odstraňovaly. Jeho životní filozofií byla práce, respektování nadřazených, přísnost a upřímnost k sobě samému, trpělivost, pokora, nebýt moc hrdý na úspěch, protože je vždy lepší učit se z neúspěchu.

Osobnost Carla Salzedo

Všestranný, vzdělaný, vynikající klavírista, inovátor metody harfové hry, významný pedagog, autor nových harfových efektů, které popsal ve svých metodických publikacích. Vytvořil i model moderní harfy. Snaha o modernizaci Salzedovy metody pronikla i k nám v době uzavřených hranic. Prosazoval různá gesta rukou, která by dokreslovala výraz hraní. Sama na tu dobu vzpomínám. Metoda se stala módou, ale výsledky byly spíš komické, protože gesta byla užívána bez úvahy, ztrácela smysl a stala se spíš rušivou složkou.

Přínosem byl i rozhovor s harfistkou, pedagožkou Judy Loman, která u Salzeda studovala. Vyprávění je velmi zajímavé a poučné.

Nebylo asi jednoduché srovnávat názory C.Salzeda s dalším vynikajícím harfistou, pedagogem a skladatelem, jímž byl další Francouz Marcel Grandjany (1891-1975). Bylo mu teprve 9 let, když začal studovat Pařížskou konzervatoř a hned získal cenu za solfegie a brzy i hru na harfu a kontrapunkt. Tato informace mne udivila, protože končit studium ve 13ti letech s náročným koncertem H.Renié je pro mne udivující právě tak, jako všechny informace, které autorka udává. Grandjany se navíc velmi brzy snažil prosadit harfu na koncertní pódium a získat pozici rovnoprávného nástroje s klavírem a houslemi a.j. (Ten boj o prosazení rovnocennosti ovšem trvá dodnes) Jeho prioritou byl krásný tón, úsporné pohyby, trénink techniky. V tom se rozcházel s názory stejně v té době slavného Salzeda.

Opisuji jeho krásný výrok:

„Existuje jediný správný způsob hry na harfu a to je hrát dobře.“

Česká harfistka Dagmar Platilová měla to štěstí, že po ukončení studia na AMU u prof.K.Patrase získala možnost pokračovat ve studiu v r.1969-1971 u Marcela Grandjanyho na prestižním Juilliardu. Marcel Grandjany už bohužel končil svou koncertní kariéru, ale stejně Dagmar Platilová potvrzuje, jak velký důraz byl kladen na krásný, kulatý tón. Připomněla také obrovskou rivalitu mezi Salzedem a Grandjanyem. Rozdíl byl velmi markantní ve prospěch Grandjanyho.

Španěl Nicanor Zabaleta začal u Grandjanyho privátně studovat až ve svých 18ti letech, ale přesto brzy už sklízel velké úspěchy na koncertních pódiih po celém Španělsku. Na programech uváděl i dílo Maurice Ravela Introdukce a Allegro a autor mu k jeho výkonu osobně gratuloval. Po neúspěšném konkurzu na místo profesora Madridské konzervatoře se Zabaleta rozhodl odstěhovat do USA ve snaze prosadit se jako sólista. Debutoval v New Yorku s velkým úspěchem. Byl pozván i na Kubu a posléze do Mexika. Tam teprve začala jeho úspěšná dráha sólisty. Zůstal tam celých 19 let. Posvém návratu do Španělska začal koncertovat po celé Evropě. Pedagogicky činný nebyl, pořádal jen mistrovské kurzy. Hlavním cílem Zabalety byla popularizace harfy jako koncertního nástroje. Byla mu současnými autory věnována řada skladeb. Poslední koncert měl v červnu v Madridu, o rok později zemřel. Jeho jméno získalo věhlas světového umělce.

Alberto Salvi (1893-1983) a Victor Salvi (1920-2015) se narodili v rodině výrobce nástrojů. Alberta velmi brzy zaujala harfa. Projevil mimořádné nadání, už v 10ti letech koncertoval. Ve 13ti letech začal studovat konzervatoř v Neapoli. Později se odstěhoval s rodinou do Ameriky, koncertoval úspěšně po celých státech, kritiky byly nadšené. Sama jsem kdysi slyšela nahrávku jeho koncertu a byla jsem okouzlena jeho perlivou technikou, působivou muzikálností a bezchybností. V letech 1946+-56 učil na univerzitě v Evanstonu ve státě Illinois.

Victor Salvi se narodil v Americe v Chicagu v roce 1920. I když byl také úspěšným harfistou, začal v Chicagu pracovat jako opravář harf a časem postavil i vlastní nástroj. Výroba harfy ho natolik zaujala, že skončil s koncertní kariérou a plně se věnoval stavbě nástrojů. Snažil se zdokonalovat mechaniku. Přestěhoval se do Itálie, firmu rozšířil o pobočky v Londýně, Los Angeles, Paříži a New Yorku. Dnes firma Salvi prosperuje v Evropě, Asii, Americe, Africe a Austrálii. Salvi sestavil i elektronickou harfu pro použití i v rockové hudbě, popu atd. Významným činem bylo spojení s konkurenční firmou Lyon & Healy. Firmy si ovšem zachovaly svou samostatnost.

Autorka s dál zabývá porovnáváním přínosu kompozičních stylů, pedagogickým přístupům, interpretací. Osobní názory autorky jsou pozoruhodné a nemám k nim komentáře.

Summa summarum. Disertační práce Any Brateljević je zcela výjimečná svou precizností, velkým úsilím při získávání všech informací. Přestože autorka je cizinka, stylizace textu je čitelná a zajímavě podaná.

Doporučuji s nejlepším svědomím, aby tato práce byla přijata k obhajobě a pro svou zajímavost zpřístupněna i studentům harfy na AMU.

V Praze 24. května 2016

Libuše Váchalová